

Katedra Mikroekonomii

dr hab. Teresa Kamińska prof. nadzw.

teresa.kaminska@ug.edu.pl

Recenzja osiągnięć naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych

dr. Wojciecha Bizona

w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego

Uwagi wstępne

Podstawę formalną do sporządzenia tej recenzji stanowią decyzje Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułu z dnia 11 czerwca bieżącego roku o powołaniu komisji habilitacyjnej oraz pismo Dziekana Wydziału Ekonomicznego Uniwersytetu Gdańskiego prof. nadzwyczajnej Moniki Bąk z 2 sierpnia br. Recenzja została sporządzona na podstawie kryteriów, wynikających z postanowień *Ustawy o tytule i stopniach naukowych* (Dz.U. z 2017r. poz. 1789, zwłaszcza art.16, 18a, 21), *Rozporządzenia MNiSW w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego* z dnia 1 września 2011r. oraz przedstawionej przez Habilitanta dokumentacji, zawierającej:

- wniosek z dnia 14 marca 2019r. o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia,
- Autoreferat z opisem dorobku i osiągnięć naukowych,
- monografia, wskazana jako osiągnięcie naukowe,
- 6 książek, w których Habilitant jest autorem rozdziałów i współredaktorem naukowym,
- zbiór 47 artykułów.

Dr Wojciech Bizon jest pracownikiem naukowo-dydaktycznym w Katedrze Makroekonomii WE, od początku zatrudnienia w Uniwersytecie Gdańskim w 2001r., obecnie na stanowisku adiunkta. Stopień doktora nauk ekonomicznych uzyskał w 2006r.

Przedstawiona dokumentacja jest obszerna ilościowo, prawie kompletna, jeśli pominąć brak punktacji MNiSW poszczególnych czasopism i oświadczeń Współautorów o wkładzie

do prezentowanego dorobku Habilitanta, co jednakże nie przeszkadza ocenić osiągnięcia dr. W. Bizona, stanowiące podstawę postępowania o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

1. Ocena osiągnięcia naukowego Habilitanta

Dr Wojciech Bizon w Autoreferacie jako osiągnięcie naukowe, wnoszące znaczący wkład w rozwój nauk ekonomicznych przedstawił monografię naukową pt. *Wiedza i jej transfer z perspektywy współczesnej ekonomii. Wykorzystanie instrumentarium ekonomii behawioralnej w edukacji ekonomicznej*. Książka została wydana przez Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego w 2019r. Recenzentem był prof. Jan Fazlagić. Treść monografii została zawarta w 350 stronach i obejmuje Wstęp, cztery rozdziały i Zakończenie. Spis literatury to 44 strony pozycji z przewagą angielskojęzycznych, 114 polskojęzycznych (łatwiej policzyć), w tym 12 autorskich, po jednej niemiecko- i francuskojęzycznej.

Ocena merytoryczna monografii powinna odpowiedzieć na pytanie: czy treść osiągnięcia naukowego Habilitanta zawiera nowe myśli i wnioski, poszerzające dotychczasowy stan wiedzy w dziedzinie ekonomii, sformułowane na podstawie przeprowadzonych badań empirycznych, a nie tylko przestudiowania literatury.

1.1. Uzasadnienie tematu i cel naukowy

Tytuł pracy naukowej powinien zawierać problem badawczy/poznawczy i tu zgoda z Autorem, że nie tezę [s.10-11]. Im krócej brzmi, tym jaśniej wyraża istotę zagadnienia. Tymczasem tytuł tejże kryje w istocie dwa problemy, tj. mechanizm transferu wiedzy w ujęciu współczesnej ekonomii i implementację bodźców behawioralnych w edukacji ekonomicznej. Powstaje rozdźwięk, które zagadnienie jest ważniejsze, a przecież nie decyduje o tym wielkość czcionki na okładce. Można byłoby tytułowe problemy sprowadzić do jednego, tym bardziej, że *tematem opracowania* – według Habilitanta – *nie jest zatem ani wiedza, ani jej transfer, ani edukacja czy impulsy ekonomii behawioralnej - jest nim to, w jaki sposób współcześnie rozumiana wiedza może być efektywnie przekazywana i jak można posłużyć się interwencjami, znanymi z ekonomii behawioralnej, by te procesy tanio oraz skutecznie wspierać* [s.11]. Dodatkowym argumentem w tej kwestii jest zasadniczy wkład własny Habilitanta do rozwoju dyscypliny skoncentrowany w dwóch ostatnich rozdziałach, a więc tych, które wiążą się ze skutecznością transferu wiedzy ekonomicznej dzięki wykorzystaniu narzędzi zaproponowanych przez ekonomię behawioralną.

Habilitant przekonująco uzasadnia wybór zagadnienia badawczego sukcesem we współczesnym świecie gospodarki opartej na wiedzy oraz rosnącym znaczeniem behawioryzmu w głównym nurcie ekonomii [s.9]. Stworzenie konstruktów (wiedza – transfer – edukacja – optymalizacja dzięki narzędziom ekonomii behawioralnej), na podstawie wielokierunkowej aktywności zawodowej Habilitanta, czyli połączenia Jego wiedzy jako naukowca i badacza z doświadczeniem eksperta i dydaktyka w tym obszarze, okazało się atrakcyjne i inspirujące naukowo. Chociaż ani żadne tytułowe zjawisko/proces, ani podłoże teoretyczne nie są nowatorskie, to ich połączenie w ramach próby rozwiązania zarysowanego problemu należy uznać za innowacyjne.

Natomiast niezrozumiałe – z powodów metodologicznych – jest ujęcie celu jako domyślnego, gdyż Autor pisze o zasadniczym zadaniu, jakie monografia ma do spełnienia [s.11-12]. A przecież jakikolwiek przyjęty cel, tj. kognitywny, metodologiczny czy implementacyjny osiąga się poprzez wykonanie wytyczonych zadań badawczych. Szkoda, że cel pracy został dopiero sformułowany *expressis verbis* w Autoreferacie jako [...] *wykazanie, w jaki sposób przy zidentyfikowanych uwarunkowaniach tworzenia się wiedzy i jej transferu oraz ramach, w których osadzone są dominujące teorie uczenia się, przy wykorzystaniu instrumentarium przypisanego ekonomii behawioralnej, można skutecznie przyczyniać się do usprawnienia procesów dzielenia się wiedzą, jak również oddziaływać na systemowo rozumianą edukację w tym ekonomiczną* [Autoreferat, s. 9]. Aczkolwiek został on przedstawiony w zdaniu wielokrotnie złożonym, to jest jasny i nie budzi uwag.

1.2. Trafność oraz poprawność postawionych hipotez i adekwatność wynikających z nich zadań badawczych

Podstawową tezę pracy jest stwierdzenie/dowiedzenie, [...] *że w kontekście uwarunkowań transferu wiedzy i teorii uczenia się wykorzystanie określonych narzędzi ekonomii behawioralnej zarówno przyczynia się w zauważalny sposób do poprawienia efektywności transferu konkretnej wiedzy ekonomicznej, jak i pozytywnie oddziałuje na edukację, w tym ekonomiczną jako proces* [s. 12]. Tak postawiona teza jest spójna z wyznaczonym celem, lecz w tym kontekście powstaje pytanie: czy Autor utożsamia skuteczność (definiowaną przy okazji celu pracy, zarówno w monografii, jak i w autoreferacie) z efektywnością, wynikającą z powyższej tezy? W całym tekście monografii oba terminy przeplatają się z niekorzyścią dla pełnego i jednoznacznego rozumienia prezentowanych badań, w szczególności konkluzji

z nich wynikających [roz. 3.4.]. Studiując literaturą światową Autor zapewne spotkał się z pojęciami *efficiency* i *efficacy*.

Z założonego celu poznawczego monografii wynikają cele, które przyjęto w każdym z czterech rozdziałów. Choć Autor zarówno we Wstępie, jak i we wprowadzeniu do kolejnych rozdziałów wskazuje ich cel w liczbie pojedynczej, to w istocie są to wielorakie cele szczegółowe, które można utożsamić z zadaniami poznawczymi lub badawczymi.

I tak celami/ zadaniami:

1. Rozdziału I jest identyfikacja trzech, przenikających się wymiarów wiedzy w jej ekonomicznym kontekście;
2. Rozdziału II jest próba zidentyfikowania procesów, zachodzących na poziomie zindywidualizowanym, przedsiębiorstw i makro, które pełnią rolę stymulatora lub przeszkody/ utrudnienia transferu wiedzy, a także wyjaśnienie pojawiających się relacji przyczynowo-skutkowych w odniesieniu do poszczególnych ludzi, organizacji i krajów;
3. Rozdziału III jest demonstracja procesu uczenia się oraz przedmiotu nauczania w nowoczesnej edukacji ekonomicznej, jak też propozycja stymulatorów efektywnego transferu wiedzy ekonomicznej;
4. Rozdziału IV jest w rezultacie wniesienie autorskiego wkładu do ekonomii dzięki wykorzystaniu dorobku ekonomii behawioralnej w edukacji, ze szczególnym uwzględnieniem edukacji ekonomicznej, dalej wykazanie logicznej więzi pomiędzy problematyką wiedzy, jej transferu i przyswojenia.

Im bardziej zaawansowane dociekania, tym bardziej rozbudowane i złożone cele/zadania, co jest uzasadnione, zważywszy na metodyczną stronę rozprawy.

Pięć hipotez szczegółowych zostało sformułowanych trafnie i poprawnie – z punktu widzenia celu pracy – dopiero przy końcu dzieła [roz. 4.5.]. Sprawdzono je za pomocą modelu, który umożliwił udowodnienie dwóch ostatnich.

1.3. Konstrukcja pracy w świetle postawionych celów/zadań badawczych

Konstrukcja pracy opiera się na czterech – jednakowo prezentowanych strukturalnie – rozdziałach, traktujących o poszczególnych elementach przyjętego konstruktów metodologicznego. Taki sposób prowadzenia przemyśleń znakomicie porządkuje treść, a czytelnikowi ułatwia lekturę.

Cel rozdziału I (**Wiedza – szkic teoretyczny**) wyznaczył zadanie, zmierzające do wyodrębnienia *wiedzy w gospodarce, wiedzy ekonomicznej i ekonomiki wiedzy*. Pozwoliło to Autorowi wykazać przenikanie się istoty pojęć i nakreślić zagadnienia wspólne dlań, a zatem postawić tezę, [...] *że wszystkie tak zidentyfikowane wymiary są wzajemnie w sposób logiczny połączone poprzez szereg zależności przyczynowo-skutkowych, nie tylko w odniesieniu do ich par, ale również dla trzech wymiarów jednocześnie* [s.26]. Dowiódł jej za pomocą analizy literatury przedmiotu i syntezy, umożliwiającej generalizację wniosków z niej wynikających.

Autor relacjonuje wystarczająco wnikliwe historyczne rozważania na temat ewolucji pojęcia wiedzy i kanałów/sposobów jej rozpowszechnienia [roz.1.1.], tworząc fundament do koncepcji wymiarów wiedzy [roz. 1.2.]. Ponieważ wiedza definiowana jest od „zawsze”, toteż nie warto kusić się o dodanie jeszcze jednej, gdyż szybko ewoluująca rzeczywistość, otaczająca człowieka w kontekście Dane – Informacja – Mądrość, nie pozwala ująć wiedzy uniwersalnie i ponadczasowo, więc wystarczy zwrócić uwagę na jej immanentne atrybuty [roz. 1.3.] . Ekonomiczne rozumienie wiedzy [roz. 1.4.] to odtworzenie i uporządkowanie istniejących w piśmiennictwie ujęć tej kategorii, zakończone przejrzystą klasyfikacją pod kątem zebranych autorsko odmiennych kryteriów znaczeniowych. Twórczym fragmentem w tym rozdziale jest autorska koncepcja wymiarów wiedzy, nawiązująca do rzeczywistości ekonomicznej [roz. 1.5]. Propozycja ta zawiera model trzech wymiarów wiedzy, tj. wiedzę w gospodarce, wiedzę ekonomiczną i ekonomikę wiedzy. Można ją uznać za udane metodycznie podejście badawcze, w którym Autor skupił się na charakterystyce każdego obszaru, by następnie wykazać wspólne pola. Dało to sposobność do wielokierunkowego poszukiwania prawidłowości odnośnie do strumieni wiedzy wspólnych dla dwóch i trzech wymiarów równocześnie, aczkolwiek empiryczna analiza na podstawie czasopiśmiennictwa ekonomicznego w latach 2012-2016 nie potwierdziła trójobszarowej tematyki [s.101].

Logicznym ciągiem rozważań jest treść rozdziału II [**Transfer wiedzy**], drugie ogniwo niezbędne do powiększenia zasobu wiedzy dzięki jej rozprzestrzenieniu. Tutaj głównym przedmiotem dociekań są przywołane z literatury wybranych dyscyplin naukowych mechanizmy transferu wiedzy z perspektywy indywidualnej [roz. 2.1.], organizacji i przedsiębiorstw [roz. 2.2.] oraz makroskali [roz. 2.3.]. Autor dokładnie odtworzył – na podstawie licznych pozycji – zachowania podmiotów na trzech poziomach, zjawiska, które kreują i procesy, stanowiące o transferze wiedzy i jego praktycznej skuteczności. Duży ładunek zaprezentowanej przez Autora erudycji „odrobinę” pomniejsza nieuwzględnienie dorobku polskiego piśmiennictwa, tj. np. koncepcji adaptacyjnego transferu wiedzy (filozof

Leszek Nowak), a także ekonomistów Tadeusza Kowalskiego i Władysława Balickiego. Może byłoby to impulsem do polemiki, która prawie jest nieobecna w tym fragmencie pracy. Jednakże przyjęte cele badawcze dla tego rozdziału zostały osiągnięte.

Wprawdzie dwa pierwsze rozdziały dokonują głównie przeglądu literatury, to udało się Autorowi wnieść elementy nowatorskie, które wzbogaciły merytorycznie odtwórczą naturę fragmentów, porządkujących dotychczasowy dorobek w rzeczonyj tematyce. Na uwagę zasługuje trójplaszczynowe (indywidualne, przedsiębiorstwa/organizacji, makro), i wielokryterialne ujęcie transferu wiedzy, jak też zademonstrowanie jego mechanizmów w perspektywie stymulatorów i ograniczeń. Ponadto, Autor stworzył solidny fundament pod konkretyzację badań nad transferem wiedzy ekonomicznej.

Rozdział III (**Uczenie się i edukacja ekonomiczna**) to obszerne, oparte na rozległej przedmiotowo, współczesnej literaturze dociekania, traktujące systemowo o procesach uczenia, tj. nabywania i utrwalania wiedzy [roz. 3.1], nowoczesnym ujęciu przedmiotu nauczania wiedzy ekonomicznej [roz. 3.2] oraz konfrontacji metod nauczania tradycyjnych z nowoczesnymi [roz. 3.3], by ostatecznie móc zweryfikować empirycznie skuteczność tych ostatnich [roz. 3.4]. W tym rozdziale można byłoby postawić co najmniej kilka hipotez, gdyż z treści zawartych tamże wynikają odpowiedzi na postawione pytania problemowe, które zawierają związki przyczynowo-skutkowe i są sprawdzalne, np. że nowe, umiejętnie wykorzystane, metody nauczania mogą efektywnością przewyższać tradycyjne nauczanie przedmiotów ekonomicznych; że podjęcie decyzji o metodzie nauczania należy łączyć z odpowiedzialnością zań nauczyciela.

Warta podkreślenia jest przekonująca argumentacja na rzecz poszerzenia przedmiotu edukacji ekonomicznej o uwzględnienie gospodarki opartej na wiedzy i ekonomii behawioralnej, zwłaszcza w świetle doświadczeń globalnego kryzysu finansowego z 2008r. [s.200-208]. Z postulatu wymuszania zmian w treści nauczania ekonomii wynika konieczność zmian sposobu nauczania i porównanie efektywności tradycyjnych i nowoczesnych metod w edukacji ekonomicznej, a to tworzy – pod względem uogólnienia wniosków – pewną wartość dodaną tego osiągnięcia naukowego, gdyż ta część opracowania [roz. 3.3 i roz. 3.4], w najwyższym stopniu przywołuje wyniki badań z poprzednich publikacji Habilitanta.

Rozdział IV (**Bodźce behawioralne w transferze wiedzy ekonomicznej**) wpisuje się w nurt coraz szerszego zastosowania ekonomii behawioralnej do wyjaśniania zjawisk/procesów ekonomicznych, z którymi kierunki wywodzące się z ekonomii neoklasycznej nie do końca

sobie radziły. Połączenie czy osadzenie gospodarki opartej na wiedzy w ekonomii behawioralnej pozwoliło – dzięki bogatszemu instrumentarium analitycznemu – zmierzyć się z paradygmatem *homo oeconomicus* i wyjaśnić zachowania niedoskonałego/ułomnego człowieka, niezdolnego do racjonalnego wyboru w płaszczyźnie ekonomicznej. W tym rozdziale pojawiają się odniesienia do hipotez, znajdujących się w literaturze przedmiotu, czyli kadrowania jako narzędzia stymulującego transfer wiedzy i związanych ze skłonnością do wybierania określonego typu zadania na egzaminie z ekonomii. Umożliwiły one Autorowi przypisanie konkretnego znaczenia skonstruowanemu impulsowi (*priming*) odwołać się do grupy rówieśniczej. Słowo ‘hipoteza’ spotyka się dość często w tekście tego rozdziału, lecz ze względu na pospolitość prezentowanych przez nich treści, trudno je określić jako autorskie, tym bardziej, że dr W. Bizon stwierdza ich naturalne pochodzenie z *porządku świata i mnogości zjawiska przyrodniczych, społecznych i indywidualnych* (s.276).

Niepublikowane badania autorskie w obszarze edukacji ekonomicznej pojawiają się wraz z wprowadzaniem impulsów behawioralnych [roz. 4.3.] i odnoszą się do koncepcji wiedzy ekonomicznej i efektywności/skuteczności (Autor posługuje się obu terminami) jej bezpośredniego transferu. Wyniki eksperymentów przeplatają się z wynikami badań światowych, co stanowi dodatkowe źródło pogłębionych porównań i wartość konkluzji.

W ostatnim merytorycznym podrozdziale [roz. 4.5.], traktującym o impulsie zwanym torowanie (*priming*), pojawiają się dopiero hipotezy bardzo szczegółowe [s.331-332], dotyczące eksperymentu zdawania egzaminu z makroekonomii na I. roku studiów na kierunku międzynarodowe stosunki gospodarcze. Wnioskowanie odnośnie do impulsu i płci jako zmiennych niezależnych przeprowadzono za pomocą modelu regresji logistycznej. Jednakże względu na bardzo szczegółowy charakter hipotez wyniki tego wnioskowania mają ograniczoną wartość poznawczą.

Cel naukowy dzieła został wprawdzie osiągnięty, pokazano jak można oddziaływać za pomocą impulsów behawioralnych na transfer wiedzy ekonomicznej, ale odczuwa się niedosyt aspektów ekonomicznych. Zaprezentowana – według terminologii Autora – *mapa obszarów oddziaływań impulsów behawioralnych* wskazuje na liczne płaszczyzny, w których niezbędny jest wybór decydentów. Wiedza i jej transfer w edukacji ekonomicznej jednak nie wyczerpują przestrzeni, jaką zajmuje ekonomia behawioralna, z naciskiem na ekonomia. Chodzi tu głównie o wypełnienie niszy, do której odwołuje się Autor w Zakończeniu [s.350], *w obszarze wspólnym dla ekonomii, wiedzy i edukacji*. Dorobek własny dr. Wojciecha Bizona, z którego wynika wkład w rozwój dyscypliny, to „szersze otwarcie wrót” dzięki wsparciu

edukacji ekonomicznej przez ekonomię behawioralną i pomysły prognozy w dalszej pracy naukowej nad poszukiwaniem sposobów pokonania ograniczeń krótkookresowych impulsów w budowie długookresowej strategii edukacyjnej.

Recenzowane dzieło spełnia kryteria definicji monografii, sformułowane w Rozporządzeniu MNiSW z 12 grudnia 2016r., obowiązującym od 1 stycznia 2017r. w sprawie przyznawania kategorii naukowej jednostkom naukowym i uczelniom [Dz.U 2016, poz. 2154 - §11.1], ale także opracowania naukowego kompletnie wyczerpującego wiedzę na rozważany temat, które może stanowić podstawę postępowania awansowego.

2. Dorobek naukowo-badawczy Habilitanta

Zbiór pozostałych publikacji dr. Wojciecha Bizona – zgodnie z wytycznymi CK – powinien umożliwić odpowiedzi na pytania:

- czy przedmiotem dotychczasowych badań były istotne problemy naukowe?
- czy zostały zastosowane oryginalne metody badawcze do rozwiązywania problemów?

Cała droga naukowa Habilitanta, włączywszy dysertację doktorską poświęconą jest problematyce gospodarki opartej na wiedzy w wielu jej „odsłonach”, które pojawiały się wraz z podejmowaniem przez Habilitanta nowych, niekiedy interdyscyplinarnych wyzwań badawczych. Toteż pokaźny dorobek, jaki Habilitant zgromadził od uzyskania stopnia doktora nauk ekonomicznych zawiera się wyraźnie w trzech nurtach, niekiedy przeplatających się wątkami lub zagadnieniami, tj.:

1. Idea, tworzenie i wpływ wiedzy na społeczeństwo i gospodarkę
2. Transfer wiedzy, rozwijanie kompetencji i edukacja ekonomiczna
3. Oddziaływania behawioralne w ekonomii i finansach.

Charakter dorobku dr. Wojciecha Bizona jest niezwykle różnorodny, jeśli chodzi o formę ekspresji akademickiej, gdyż obejmuje monografię we współautorstwie, współredakcję kilku monografii, liczne rozdziały w monografiach, artykuły w czasopismach fachowych i wielokrotne prace projektowe, których efektem były raporty, ekspertyzy wykonane na zamówienie instytucji państwowych, wreszcie kilkanaście opracowań szkoleniowych i dydaktycznych (dokładna kwantyfikacja dorobku znajduje się w Autoreferacie [s.28-29 i Załączniku nr 3]. Są one rezultatem badania i rozwiązywania problemów zbieżnych z zakreślonymi powyżej tendencjami w zainteresowaniach Habilitanta; dotyczą na ogół kategorii teoretycznych bardzo blisko związanych z konkretnymi zjawiskami zaobserwowanymi w praktyce gospodarczej (zwłaszcza w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw) lub akademickiej. Często wynikają albo z uogólnienia doświadczenia

badacza, albo z prowadzenia eksperymentów, których wyniki mogą lub nawet były implementowane w praktyce gospodarczej i dydaktycznej.

W związku z trudnościami polskiej gospodarki w budowie gospodarki opartej na wiedzy i ciągle poniżej standardów Unii Europejskiej stan jej skłonności do innowacji właściwie wszelkiego rodzaju, należy uznać istotność problematyki badawczej dr. Wojciecha Bizona, a także wysoki stopień możliwości wdrożenia proponowanych w publikacjach rekomendacji.

W dochodzeniu do celów poznawczych i aplikacyjnych w opublikowanych pracach Habilitant pokazał dojrzały i rozwinięty warsztat naukowy oraz udowodnił znajomość wszystkich rodzajów metod naukowych stosowanych w obszarze nauk społecznych, w tym w dyscyplinie ekonomii i finanse. Oprócz metod tradycyjnie wykorzystywanych w naukach teoretycznych, związanych z wnioskowaniem dedukcyjnym, powszechnie wykorzystywane są ilościowe metody opisu i analizy statystycznej oraz ekonometryczne, niezbędne do budowy modeli ekonomicznych. Na podkreślenie zasługuje szerokie posługiwanie się eksperymentami naukowymi, zwłaszcza poza laboratorium, i fachowa, ilościowa interpretacja ich wyników.

Relatywnie częste współautorstwo dowodzi umiejętności współpracy w zespołach badawczych, a współredakcja kierowania takimi zespołami.

Jako pochodną formę aktywności naukowej odnotować należy udział w komitetach organizacyjnych międzynarodowych i krajowych konferencji naukowych (7), w których dr W. Bizon pełnił funkcję przewodniczącego komitetu lub rady programowej, co świadczy zarówno o jego autorytecie w danej tematyce, jak i zdolnościach organizatorskich.

3. Ocena wskaźników ilościowych dokonań naukowych

O znaczącym wkładzie do rozwoju dyscypliny nie świadczy liczba publikacji, lecz ich odzew w środowisku naukowym, co odczytuje się poprzez rangę czasopism i cytowalność publikacji. Pod tym względem na uwagę zasługuje przede wszystkim publikacja w amerykańskim „Journal of Behavioral and Experimental Economics” o *Impact Factorze* 0,966. Natomiast według raportu bibliometrycznego Biblioteki Głównej Uniwersytetu Gdańskiego publikacje naukowe Habilitanta uzyskały 209 pkt zgodnie z punktacją MNiSW, a ich cytowalność wynosi 50 oraz Indeks Hirscha 3 (*Perish or Publish*). Nie odnotowano ani cytowani publikacji, ani Indeksu Hirscha w bazie *Web of Science*. Wziąwszy pod uwagę 40 prac z punktacją MNiSW, to osiągnięty średni wynik należy uznać za dostateczny. Niestety wykaz artykułów w czasopismach nie zawiera ani punktacji MNiSW, ani ich cytowalności. Stąd trudno ocenić, które publikacje przyniosły Autorowi największą rozpoznawalność w środowisku i czy miał na to wpływ język publikacji.

Innym, chociaż skromniejszym, wskaźnikiem rozpoznawalności uczonego jest udział w konferencjach naukowych. Dr W. Bizon brał udział w 18 konferencjach międzynarodowych i wygłaszał referaty na 16 konferencjach krajowych, tzn. średnio trzykrotnie w roku prezentował swoje osiągnięcia badawcze przed gremium naukowym. Problematyka tychże odzwierciedla w pełni zainteresowania Habilitanta skupione wokół trzech – wymienionych w p. 2 – nurtów, a większość z nich została następnie opublikowana w czasopismach naukowych.

Ostatnim wskaźnikiem osiągnięć naukowych, choć nie najmniej ważnym jest liczba nagród. Dr W. Bizon był nagrodzony trzykrotnie przez Rektora UG nagrodą zespołową I stopnia za monografię i indywidualną za najlepszą prezentację na konferencji w Osace.

4. Osiągnięcia dydaktyczno-organizatorskie

Rzadko się zdarza, aby niesamodzielnym pracownik naukowo-dydaktyczny był zaangażowany w tak wszechstronną działalność na rzecz swojego środowiska zawodowego, w tym wypadku Uniwersytetu Gdańskiego i Wydziału Ekonomicznego. Zatem łatwo jest odpowiedzieć na pytanie: czy dorobek dydaktyczny i organizatorski Habilitanta jest wystarczający w zakresie kształcenia młodej kadry naukowej, a także do pełnienia samodzielnych funkcji na rzecz społeczności akademickiej?

Podstawowa w tym zakresie działalność dr. W. Bizona to przedmioty prowadzone w różnych formach uczenia się na poziomie akademickim (14), na obu stopniach i trybach studiów, w tym przede wszystkim kursowe z zakresu: Makroekonomia, włącznie z behawioralną i menedżerską, przedmioty, wykorzystujące wiedzę z zarządzania, zwłaszcza małym przedsiębiorstwem, kilka przedmiotów nauczających przedsiębiorczości, stymulacji i gier menedżerskich, debat oksfordzkich, technik prezentacji. Oprócz przedmiotów wykładanych w języku polskim Habilitant prowadzi seminarium dyplomowe i zajęcia o przezwyciężaniu barier w biznesie w języku angielskim. „Pakiet” przedmiotów jest różnorodny, pokazuje wszechstronność dydaktyczną, ciągle doskonałą dzięki uczestnictwu w zagranicznych stażach naukowych, szkoleniach, również za granicą, które służą także doskonaleniu warsztatu naukowego (kilka szkoleń metodycznych w zakresie metod ilościowych i jakościowych w badaniach naukowych). Habilitant jako pionier i entuzjasta e-learningu udziela się w stowarzyszeniach polskich i międzynarodowych e-learningu akademickiego. Należy odnotować znaczące osiągnięcia dr. W. Bizona w kształceniu i promocji młodej kadry, tj. promotorstwo pomocnicze w zakończonym przewodzie doktorskim, 17 wypromowanych magistrów, 20 licencjatów i 18 absolwentów studiów podyplomowych.

Następną formą aktywności są projekty szkoleniowe (4) i publikacje po ich zakończeniu, w których Habilitant był kierownikiem (1) lub wykładowcą.

Dr Wojciech Bizon posiada też zasługi na płaszczyźnie administracyjnej i organizatorskiej na rzecz społeczności akademickiej Wydziału Ekonomicznego (prodziekan ds. studiów niestacjonarnych przez dwie kadencje, kierownik studiów podyplomowych i praca w kilku komisjach) oraz jako dyrektor Instytutu Konfucjusza i koordynator Polsko-Ukraińskiego Programu Współpracy Naukowo-Dydaktycznej.

Sukcesy na niwie dydaktyczno-organizatorskiej zostały docenione i nagrodzone zarówno przez studentów (nominacja do nagrody nauczyciela akademickiego roku w województwie pomorskim), jak i zwierzchników (Indywidualna nagroda Rektora UG I. stopnia za całokształt osiągnięć naukowo-dydaktycznych oraz licznych osiągnięć w praktyce gospodarczej).

5. Uwagi formalne i szczegółowe

Załącznik nr 3 [Autoreferat] zawiera jedynie szacunek wkładu własnego w prace współautorskie i zespołowe zamiast oświadczeń współautorów o ich wkładzie własnym w danej publikacji i na tej podstawie można dopiero określić jednoznacznie wkład Autora.

Sporym uchybieniem pojęciowym jest bezrefleksyjne użycie (nagminnie na s.156-166) przedindustrialnego terminu 'siła robocza' lub niewłaściwego tłumaczenia *labour force*, które powinno być tłumaczone jako zasób pracy. Przecież czynnikiem wytwórczym jest praca, a nie siła robocza, funkcjonuje rynek pracy, nawet jeśli chodzi o segment rynku pracy niewykwalifikowanej, a nie siły roboczej, wreszcie istnieje prawo pracy i kodeks pracy, a nie siły roboczej. Ponadto merytorycznie „kłóci się” pojęcie siły roboczej, mające konotacje raczej z fizycznym wykorzystaniem mięśni niż z gospodarką opartą na wiedzy i kapitałem ludzkim.

Pytanie poprzez zaprzeczenie: *czy nie można by niektórych narzędzi z wciąż rozbudowującego się instrumentarium interwencji behawioralnych wykorzystać do stymulowania procesów uczenia się lub – szerzej – edukacji* [Monografia, s. 9], sugeruje że każda odpowiedź byłaby otwarta, aby była w pełni zrozumiała. A przecież – od strony gramatycznej – jest to pytanie zamknięte. Podobnie odbierana jest wielokrotnie występująca w tekście konstrukcja *jakkolwiek by nie było/stało się/próbować*, czyli jeśli coś się nie wydarzy, następstwa nie będzie; ktoś nie spróbuje, to nie można twierdząco formułować dalszej części zdania.

Zgodnie z logiką (alternatywa nierozłączna) 'lub' zawiera w sobie 'i', zatem błędem logicznym jest pisownia lub/i.

W tekście oprócz uchybień gramatycznych zauważono błąd ortograficzny [s. 161], co nie jest powszechne w publikacji naukowej po korekcie wydawniczej, zwłaszcza że nieprawidłowo napisany wyraz powtarzany jest wielokrotnie prawidłowo. Dotyczy to również pisowni menedżer, która już dawno zdomowiła się w języku polskim w formie fonetycznej. Nie ma potrzeby pisowni angielskiej, tym bardziej, jeśli bez żadnego uzasadnienia pojawia się kilkakrotnie w tekście przemienne i nie wiadomo, jak to powinno się czytać, aby było zgodnie z zaleceniami Rady Języka Polskiego. Kogo winić za te niedopatrzenia Autora tekstu czy Redaktora wydawniczego?

6. Konkluzja końcowa

Dr Wojciech Bizon zajmuje się wyraźnie sprecyzowaną problematyką naukową, którą w ocenianym okresie poszerzał o nowe aspekty poznawcze i pogłębiał, włączając dyscypliny pokrewne, a także wzbogacając warsztat badawczy dzięki ciągłemu podnoszeniu kwalifikacji naukowych (między innymi kursy o stosowaniu metod naukowych). Zaowocowało to przygotowaniem osiągnięcia naukowego (monografia), będącego podstawą wszczęcia postępowania habilitacyjnego, które zwieńczyło dotychczasowy dorobek. Cennym i nieczęstym atrybutem całokształtu dokonań Habilitanta jest przenikanie się aktywności w trzech, ocenianych pod kątem awansu, płaszczyznach działalności akademickiej. Dr W. Bizon dowiódł, że potrafi umiejętnie powiązać aspekty badawcze z wybranymi potrzebami gospodarki i dydaktyki, nie tylko akademickiej. Sprzyja to i umożliwia implementację uzyskanych rezultatów dzięki wielostronnemu zaangażowaniu w praktyce gospodarczej i działalności nauczyciela akademickiego. Uwzględniając ponadto wysoki stopień umiędzynarodowienia (publikacje angielskojęzyczne, konferencje międzynarodowe, staże i projekty) oraz pełnienie mniej i bardziej odpowiedzialnych funkcji w strukturze uczelni akademickiej dr Wojciech Bizon spełnia warunki do uzyskania stopnia doktora habilitowanego w obszarze nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse, określonych w artykułach 16, 18a i 21 obowiązującej Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach i tytułach naukowych oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki.

Na tej podstawie rekomenduję, powołanej przez Centralną Komisję do Spraw Stopni i Tytułów, Komisji habilitacyjnej i Radzie Wydziału Ekonomicznego Uniwersytetu Gdańskiego wniosek dr. Wojciecha Bizona o pozytywne przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego.

Sopot, 27 września 2019r.

